

EVROPSKÁ VZDĚLÁVACÍ POLITIKA. PROGRAMY, PRINCIPY A CÍLE

Zuzana Tichá

BRDEK, M., VYCHOVÁ, H. *Evropská vzdělávací politika. Programy, principy a cíle.* Praha : ASPI Publishing, s.r.o., 2004. 167 s. ISBN 80-86395-96-0

Vzdělávací politika je jedním z klíčových momentů pro posuzování edukační reality jednotlivých států. Vyplývá to ze samotného významu vzdělání, které je nezbytným nástrojem ekonomického růstu. V edukačně vyspělých státech je význam vzdělání posuzován i ve všech ostatních oblastech života jednotlivce i společnosti. Se vstupem ČR do Evropské unie se naše vzdělávací politika rovněž stala předmětem mnoha komparačních studií v evropském kontextu.

Publikace „Evropská vzdělávací politika. Programy, principy a cíle“, která vyšla v roce, kdy se Evropská unie rozšířila o deset nových členských států, přináší pohled na vzdělávací politiku Evropské unie a konkrétní příklady jejího uplatňování v původních patnácti členských státech EU.

První kapitola se zabývá teoretickými východisky vzdělávací politiky. V literatuře se lze setkat s různým vymezením tohoto pojmu. Autoři s přihlédnutím ke všem definicím doporučují chápat vzdělávací politiku jako „výsledek konsenzuálního nalezení základních postojů k problematice vzdělávání a výchovy, které by se mohly stát východiskem při řešení praktických problémů školské politiky“. Jak z uvedené citace vyplývá, nejde pouze o koncepční záležitost konkrétního ministerstva či programové prohlášení konkrétní vlády nebo nejsilnější politické strany. Toto je nesmírně důležitý moment, neboť vzdělávací politika by měla být zárukou kontinuity vývoje školství bez ohledu na změny na politické scéně toho kterého státu. Podle teorie vzdělávací politiky jsou za nejdůležitější úkoly považovány tyto:

- vymezení vazby mezi vzděláváním, pracovní silou a ekonomickými faktory;
- zohlednění sociálního aspektu vzdělávacího systému;
- vztah mezi všeobecným přístupem ke vzdělání a kvalitou výuky;
- evaluace pedagogického procesu;
- problematika učitele a jeho vzdělávání;
- problematika řízení školství a školního managementu;
- financování školství.

Pro řešení těchto vybraných priorit vzdělávací politiky slouží příslušné nástroje, mezi něž patří plánování, legislativa, financování, kurikulární politika, evaluace, monitorování, vzdělávací reforma. Každý z těchto nástrojů je autory stručně vymezen z hlediska svého významu. Stejná pozornost je věnována rovněž subjektům vzdělávací politiky, z nichž nejvýznamnější jsou zvolení politici, školská administrativa, učitelé a jejich organizace, rodiče a jejich asociace, studenti, církve, zaměstnavatelé, vzdělávací experti. Podotýkám, že jde o subjekty významné z pohledu teorie vzdělávací politiky Evropské unie. Proto jejich významnost nemusí být stejná v kontextu české vzdělávací politiky. Např. rodičům jde spíše většinou o řešení konkrétních problémů ve škole, kterou navštěvují jejich děti, než o prosazení svého vlivu na celostátní vzdělávací politiku.

Poslední část první kapitoly je věnována principům vzdělávací politiky. Jde o výchozí myšlenkové koncepty, z nichž nejvýznamnější jsou tyto principy:

- princip rovnosti příležitostí ke vzdělání;
- princip celoživotního vzdělávání;
- princip individualizace a diferenciaci;
- princip internacionalizace.

Všechny tyto principy jsou uplatňovány i ve vzdělávací politice ČR.

Druhá kapitola je zaměřena na vzdělávací politiku Evropské unie, která je hned v úvodu definována jako „souhrn činností a iniciativ Evropské unie v oblasti vzdělávání a odborné přípravy“. Jak je dále zdůrazněno, vzdělávací politika nepatří mezi společné politiky Evropské unie, neboť pravomoci ve vzdělávací politice jsou v rukou členských zemí, tzn. že většina iniciativ Evropské unie v oblasti vzdělávání není pro členské státy závazná. Evropská unie přikládá vzdělání velký význam, čemuž odpovídá i vývoj její vzdělávací politiky. Autoři jej stručně popisují od Římské smlouvy z roku 1957, přes akční program ve vzdělávání z roku 1976, až po význam Maastrichtské smlouvy jako právního základu pro oblast vzdělávání. Na ni pak později navázala Amsterodamská smlouva, jejíž článek 149 upravuje spolupráci ve vzdělávací politice. V současné době se otázkami vzdělávání a mládeže institucionálně zabývají Evropská rada a Rada Evropské unie, kde již dnes má i ČR své zastoupení.

Ve třetí kapitole jsou přehledně uvedeny dokumenty, tj. zákonná opatření Evropské unie v oblasti vzdělávání, jejich rozdělení na právní dokumenty primární a sekundární povahy. Nejsou opomenuty ani dokumenty, které jsou výsledkem diskusí uvnitř EU a mezi orgány EU a členskými státy a jež jsou obecně známé pod pojmy Zelená kniha nebo Bílá kniha.

Název čtvrté kapitoly „Programy EU na podporu vzdělávání“ vypovídá o jejím obsahu. Čtenář zde nalezne přehled a popis jednotlivých programů, jejich cíle, strukturu a spektrum možných účastníků. Zapojení vzdělávacích institucí do programů Socrates (a jeho částí Comenius, Erasmus, Grundtvig, Lingua, Minerva) nebo Leonardo da Vinci je v českém vzdělávacím prostředí již samozřejmé.

Pátá kapitola je nejrozsáhlejší. Popisuje vzdělávací systémy v původních 15 členských státech EU, tj. v Belgii, Dánsku, Finsku, Francii, Irsku, Itálii, Lucembursku, Německu, Nizozemsku, Portugalsku, Rakousku, Řecku, Španělsku, Švédsku a Velké Británii. Charakteristika vzdělávacího systému každé jednotlivé země je jednotná a přehledně strukturována. Zahrnuje tyto prvky:

- stručná charakteristika země;
- cíle a principy vzdělávacího systému;
- řízení a financování školství;
- struktura školského systému;
- mezinárodní a evropská dimenze ve vzdělávání.

Přesto, že vzdělávací systémy se vzájemně liší, lze již při letném srovnání najít některé společné znaky, např. požadavek vysokoškolského vzdělání učitelů mateřských škol, snaha o nejúčinnější integraci handicapovaných žáků, vícestupňové vysokoškolské vzdělání a další. Ve všech státech se projevuje realizace konceptu celoživotního učení v rozvoji dalšího učení. Multikulturní ráz současné společnosti se promítá v oblasti kurikula zaměřením vzdělání na předávání interkulturních znalostí a zkušeností.

Publikace „Evropská vzdělávací politika. Programy, principy a cíle“ přináší stručný teoretický základ pro komparaci vzdělávacích systémů. Její prostudování doporučuji všem, kteří se hodlají hlouběji zabývat vzdělávací politikou Evropské unie. Lze očekávat, že v probíhajících procesech globalizace a integrace bude význam vzdělávací politiky vzrůstat. Proto je vhodné seznamovat se s její praktickou realizací ve všech edukačně vyspělých státech. Recenzovaná publikace je v tomto ohledu velmi přínosná. Věřím, že se v brzké době dočkáme podobné studie, která bude v ucelené podobě mapovat vzdělávací systémy všech současných členských zemí EU.